

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

98 Externo[rum] (Vßlendig narre[n]) Nole. Nolle christiano[rum] articulos
credere: definito[n]e desperare: in malicia obstinari: semetip[su]m
occidere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

Externorum

Septimū elemosinas dare spūales: p̄cipue instruēdo tuā familiā de
p̄ceptis/de fide/de vitijs z vitijs: eos exhortādo vt faciāt q̄ docentur.
His factis poteris honeste intēdere recreatōi: vt d̄t Berson: q̄ sine inq̄
i natōe tui z scādalo p̄imi fieri p̄t. Sed dicis: nimis est hoc plane. Nō
2 nimis frater ecce. Corpi das horas. clt viij. q̄s habes in hebdomada:
3 da aie vnā. Tempali dño seruis: z p̄tem das labori: da z deo p̄tem.
4 Mercedē tpalem aut nullā dat ille: hic eternā. Iste punit tpalr: hic
5 eternalr. Statim erit finis: moriemur z nihil deportabimus nisi qd̄
fecimus deo. Rogemus.

Feria. ij. post Letare. xi. Martij.

Stulcorū infinitus est numerus. Eccl̄s. j. Euangelium.

Quagesima octaua tur. stul. est externoz (auflēdig narrē.)

ii Ipi sunt infideles pagani/iudei/z qdā alij p̄ criminū ima
nitatē eis p̄iūcti. Qui nō inepte p̄nt externi appellari: q̄ ex
tra terminos ch̄ianitatis sint positi/aut extra cōem peccan
di modū alioz. De q̄b̄ Apl̄s. j. Cor. v. Quid em̄ mihi de his q̄ foris
sunt: Nōne de his q̄ intus sunt vos iudicatis: Nā eos q̄ foris sunt/de
us iudicabit. P̄nt at̄ dinosci trib̄ nolis.

S Prima nola est: nolle articulos ch̄ianoz credere. Ipi sunt noiatis
pagani/iudei z heretici: sub q̄b̄ b. Tho. oēs infideles in. ij. ij. p̄bendit.
Pagani sunt q̄ nunq̄ fidē nostrā susceperūt. Iudei q̄ oia sub figura z
implicite susceperūt. Heretici q̄ in v̄itate z manifestatā susceperūt: q̄
les sunt Bohemi/ Nestoriani/ Manichei: z alij absq̄ numero: vt in de
cretis ponunt. P̄nt addi dubitātes de fide: quēadmodū dicūt qdā:
si ita est sicut d̄r/ magnū est. Dubius in fide infidelis est: h̄ at̄ nō est in
telligēdū de his q̄ tentant̄ in fide z displicet: nam talib̄ poti⁹ p̄na est
z meritū q̄ p̄m̄/ si resistāt: immo d̄t Berson/ q̄ velle credere/ magis
meritorū est aliq̄/ q̄ credere: par in credēdo nō oib̄ dat: neq̄ oēs q̄
h̄nt litē in credēdo/ mali sunt: q̄ dictū est notāter in nola: nolle credere.

Secūda nola ē: despare ex diffinitōe. Sunt aliq̄ desperātes non ex
diffinitōe/ sed ex pusillanimitate ex timore natiō. Et hi qdē fatui sunt:
nō tñ de hac nola. Fatui inq̄ p̄mo: qz putāt sensū esse p̄sensum: z sensū
despatōis esse despatōem: errāt nesciētes distinguere inter volūtātē ap
petit⁹ sensitui: z volūtātē appetitus intellectui (wenen wellē sei verwil
ligen) mor em̄ vbi h̄nt sensum pcti alicuius siue passiōis/ putāt se p̄sen
sisse: z cū sentiūt affectū pcti sensitui/ putant se voluisse. Cōsidera dif
ferentiā inter volūtātē sensualitatis: z volūtātē rōnis vt natura: z vos
lūtatem rōnis vt rō. Stat qz q̄s moueat necdū volūtate sensualitatis/
imo etiā rōis vt natura nō d̄liberate/ z tñ non peccet mortalk: sed tūc
qñ volūtas d̄liberata p̄sentit. In hoc scdo sunt imprudētes: qz putāt

Turba. XCVIII XXXI

se cum tentatōibz obuiant/charitatē amississe. Errant. Exemplum de igne/de pugile/de femina: dic p oia ex Bersono de pusillanimitate. Errant tertio: qz ariditatē quā patiunt z induotōem/siue deuotoz senti mentoz carētiā/signū esse putāt reprobatois z impfectōis: cōtra sens timēta signū grē z pfectōis. Dic ex Berso. vbi s. De his itaqz desperātibz ex pusillanimitate/vel ex naturali infirmitate vt ex mania: sicut crebro ptingit repire in feminis: vt dicit Nyder pcepto. i. ca. iij. E. nō est nos la/sed q ex diffinitōe: q vici diffinitue desperat/abscondēs se quasi a facie diuine misericōdie fm q Cain fecit: qui dixit: A facie tua eijcis me hodie. Et hoc est in spm sanctum peccare: z recte infidelibus tales associantur/ qzuis in veritate infideles non sunt: sicut declarat bñs Thom. in secūda secūde.

Tertia nola est: obseruari in malitia (verruochen verwegē/ruoch/lof werdē) tradere se oibz voluptatibz: breuiū qēqd libet/ eis h. z est etiā qdā despātio/ tñ alio respectu: spes em est respectu boni ardui possibilis. Predicti desperāt qz nō reputāt sibi possibile h bonū: bñ at qz nō reputāt hoc bonū/ sed alia huius mūdi bona illis pferūt: g (verwegēt sic sich des) quēadmodū luxuriosi: vñ z filia ponit luxurie desperatio. Ipi g sunt impmīs meretrices/ z scdo lenones siue nebulones: q se lazris habent tradūt venereis z hui⁹ seculi voluptatibz z immūdicijis: ut rapinis/ ludis/ homicidijs/ neminē curātes: de qbz dicit Eph. iij. Qui desperātes semetipos tradiderūt impudicitie/ in opatōem immūdicie in auaritiā zc. Sūt pterea carūde adutrices copulatrices/ apte z merito huic turme diabolice annumerate. Qs diaboli eaz officiū sit: siqz dē ei⁹ officiū est aias pdere (sicut Chā lucrari: nō em venit in hūc mūdū) z ipse h op⁹ pñs sui diaboli pficiūt: immo peiores eo sunt. Nā qēqd diabol⁹ p se nō p̄t/p tales efficit. Docet h historia lamētabilis de ea q discordiā seminauit iter z iuges/ ita vt tādē marit⁹ vxorē occideret cul tello nouo: qd ad istinctū vetule vxor puluinari capit/ mariti p eo recō ciliādo supposuerat: vt s. habes turba. vij. dicta susurrōnū. Larue sūt hec diaboli/ sub qbz delitescit dū apparere nō audet. Ne serpētes Eua seducētes: be icēdiarie cordiū qz diabol⁹ mittit vt ignē z cupiscētie im ponāt (das sie sūr inlegē) Grāde lucz ē/ si pdicator vnica solā aiam cō uerterit z lucratus fuerit: quātū igit dctrinētū est pdere. Vide in summa vitioz de luxuria.

Quarta nola est: semetipos occidētū. Grāde h pctm/ ptra naturalem inclinātōem/ q ē ad suppius pseruatōem: ptra charitatem sui pdit animā z corpus: ptra iusticiā/ qz cōitatē puat membro: vñ z merito tales p iusticiā publicā dchonestant: quia sub limine extrahunt a domibus: z aqs vasis inclusis pmittunt. Provenit hec sui occisio ex multis causis. Quidā ex insania vel mania z infirmitate. Alij ex desperatōne. Alij sine aduertētiā ex deuotōe laxātes eidē in suis meditatōibz habes

Capitaneorum

Xnas: et sic feliciter perijt q̄dā p̄ tritōe: de qua in Uitaspa. et alia q̄dam meretrici audies de misericordia dei pdicari: et q̄dā de fauore spūs: vt dicit Berson in ser. de spūctō. Alij ex deuotōe cū aduertētia. Suadet frat̄ David talibz vt se cobibeant si sentiāt se inde sic grauari. De h̄ et Alex. et credo Bonauē. in materia de tritōe/an possit esse nimia. Alij ex intentōe se castigāt vt statim dissoluant et sint cū Chriſto: illi stulti pdūt et corp⁹ et aiām: vt dicit Nyder p̄cepto. v. ca. j. S. Alij p̄ excessum crapu lose vite et luxuriose cit⁹ moriunt. Alij ex inspiratōe se occidūt: sic Sā son: et q̄dā ex feminis scitis: vt dicit Augu. Vide in Nyder.

Quinta nola est: occidere ferū/extinguere: suffocare natū/aut in vtero. Quāta sit hec impietas/scelus et crimē: merito in hac extraneorum turba p̄numerādū: nemo est q̄ nesciat/nisi q̄ nature federa ignorat et p̄ prij sanguinis nō h̄z rōem: iugulare qd̄ genuisti. O fera pessima/et qd̄ grāde homicidiū: et h̄ grau⁹ q̄ aiām pdis pueri nondū baptizati: et cā visione bñfica p̄uas. Rogemus dñm.

Fe. iij. post Letare. xij. Martij. Festū b. Gregorij

Stultoz infinitus est numerus. Ecce. j. Euangelium.

Nagelimanona turba stultoz est p̄ncipū/capitū et rectorz reipu. (Daubt narrē/regier narrē/fürst narrē) Qui male et cū maximo dāno p̄p̄ reip. p̄sunt. Quales vtiqz fuerāt p̄ncipes de qbz in euāgel. audistis: q̄ q̄rebāt Ch̄m vitatē interficere. Quibz illis nō fuit b. Grego. papa/cuius hodie dicitur festus agitur: q̄ utilis fuit reip. ch̄iane/et q̄si columna ecclē eam sustentans: vñ et p̄gruc de eo legit̄ in eplā/cuius cap. in matutinis legimus: Ecce sacerdos magn⁹ q̄ in vita sua suffulit domū: et in diebz suis corroborauit tēplum. Plane colūna fuit ecclē: et nō simplex/sed ignea: qualis fuit colūna reducēs p̄plm̄ Israel de Egypto: de qua legit̄ Sap. xvij. Ignis ardētē colūnā habuerūt ducē. Vere ardētē p̄pter zeluz quē habuit. In signū huius/et colūna lucis p̄fulgida a celo depēdēs sup locū in q̄ latitabat cū fugisset apparuit/et eum pdidit: vñ et abvniuerso p̄plo caput/trabebat/et summ⁹ p̄tifer p̄secrabat. Pulchra sup his ponit Holkot de rectoribz: et possz inde fieri aptissim⁹ sermo de sc̄to Gregorio sub typo colūne. Utinā tales nobis p̄ncipes in vtroqz statu essent: melius respu. ageret: sed nō est ita. Sunt multi fatui q̄. vñ. nolis p̄nt̄ dinosci:

Prima nola est: semetipm̄ nō regere p̄ mūdiciā. Tunc reges alios/si rō rērerit te. Qui sibi malus/nemini bon⁹. O rex si regis/rege ter: vel eris sine re rex. Ignis si calefacere d̄z fornacē et stubā/vt p̄us in se calidus sit necesse est. Cū glacie nemo calefacit: h̄ ē regimē et dñitum: qd̄ p̄ mū ē et optimū/sed raz. Precipiū (inqt̄ Sene.) in rebz humanis est: nō classibz maria p̄p̄lesse: nō terras vel ignota querere: sed aio vidisse/q̄ nulla maior victoria q̄ vitia domasse. Innumerabiles sunt q̄ vrbes/q̄